

Mimarlar Odası XII. / 2010 Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri Programı
Chamber of Architects of Turkey XIIth / 2010 National Architecture Exhibition and Awards Programme

2010

ULUSAL MİMARLIK ÖDÜLLERİ

Yapılar . Projeler . Fikirler

2010

National Architecture Awards

Buildings . Projects . Ideas

2010

BOĞAÇHAN DÜNDARALP

22 yıldır Türkiye'deki mimarlık ortamının kesitini sunan en önemli belgeleme kaynaklarından biri: Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri. Bugün mimarlık ortamımızdaki belgeleme ve paylaşım medyalarının, ortamlarının artmış olması, dünya ile paralel yapılageleni güncel takip imkânlarının varlığı, bu sergi ve ödüllerin varlığına yeni anlamlar eklemektedir. Bu anlamları tartışma ve görünür olanın arkasına bakma ihtiyacı, belki de oluşacak tartışmaların niteliği derecesinde bizleri serginin ve ödüllerin paylaşım biçimini, çoğaltımını, değerlendirme durumlarını kapsayan formatı dönüştürme ihtiyacına kadar götürülebilir. Ancak bu konudaki potansiyellerin heyecanına kapılmadan ve aceleci davranmadan bu yıl serginin bize anlattıklarını dinlemekte ve masaya yatırmakta fayda olabilir.

Değerlendirmeye başlamadan önce sergi formatının belirlediği sınırları ifade edelim. Değerlendirmeyi onun içinden kuralım. İlk olarak, Büyük Ödül, Anma Programı, Mesleğe Katkı Dalı Ödülü kategorilerini bu yazı kapsamındaki değerlendirmeden eleyerek işe başlayalım. Hem kişi ve kurumlara verilmesi hem de Proje ve Yapı Dallarındaki gibi tekil ürün değerlendirmesine dayanmaması anlamında farklı kategorileri kapsadığı için. Ayrıca, tartışma odağını güncel mimarlık pratiği üzerine daha sağlıklı indirgememize imkân vereceği için. İkinci olarak da, dönemin güncel mimarlık pratiğini sergileyecek ve değerlendirmeye sunulacak ürünlerin bir temsiliyet aracı (sergi panosu) üzerinden kendilerini anlatma zorunluluğunu bir sınır olarak kabul edelim ve değerlendirmeyi bu sınır içinden yapmanın zorunlu ilişkisi üzerinden tartışalım. Öncelikle, kendine ait pratik nedenlerden dolayı yıllar içinde gelişen bu formatın yeterliliğini konuşmadan önce bu temsiliyet aracının hangi niyetlerle nasıl kullanıldığını tartışmak daha önemli görünmektedir. Bu tartışma bizi mevcut temsiliyetin yetersizliği noktasına taşırsa, bu noktaya geri dönmeyi akılda tutarak. Soru, "Mimarların sergiye projelerini gönderirken hangi dertleri taşıdığı, bu dertleri, ürün ve temsiliyet düzlemi üzerinden nasıl anlatmaya ve paylaşmaya çalıştığı" olacaktır. Bu sorunun açığa çıkardığı durum yalnızca ürünün niteliğini belirleyen koşulları değil, mimarın özne olarak kendini konumlandırma biçimlerini de görünür kılmaması anlamında oldukça önemli araçsallık üretecektir.

Genel anlamda bu konu, Türk mimarlığında bahsedebileceğimiz çok yaygın bir temsiliyet sorunu bağlamına işaret etse de, bu yazı bağlamının bu sorunun nedenlerini irdelemek gibi bir iddiası yok. Konu kuşkusuz Osmanlı-Cumhuriyet eksenindeki pek çok konuyu bu tartışmaya dâhil edebilecek kapsamdadır. Bu nedenle arka planını eşelemek yerine konuyu daraltarak görünür, algılanır olanı ifade etmeye çalışalım.

Bu noktada bu yılın sergisi bağlamı üzerinden baskın ve hâkim dilin sorulan soruya verdiği yanıt şudur: "Ben, mimarlık üretimimi kendi yer-bağlam-süreç-anlam bağlamında bir düşünsel arka plan ihtiyacı hissedip, bunu ortamın mimarlık bilgisi ile ilişkilendirmekle ve hatta bunu anlatmakla ilgilenmiyorum. Yapının niteliğini belirleyen şeyi niceliksel sonuç ifadesi olarak görerek, niteliksel ifadeyi 'bina' nesnesine indirgiyorum. Haliyle de artık yapının arkasındaki düşünsel süreci anlatmakla değil, olabildiğince etkileyici (başka temsiliyet araçları olan manipülatif fotoğraflar, imajlar gibi...) görseller ile sonucu göstermekle

National Architecture Exhibition and Awards: is one of the most significant sources revealing the architectural profile of Turkey for 22 years. Today, the increase in the media and mediums of architectural documentation and sharing and the possibility to follow the contemporary changes parallel to the world, add new meanings to the existence of this exhibition and awards programme. The need to look beyond the discussions and what is visible in these meanings, can brought up a need to make changes in the formats of sharing, reproducing and evaluating conditions of the exhibition and awards, in the light of the quality of discussions. However, it might be useful to listen and lay over the table what the exhibition has put in the picture this year, without rushing in and getting caught up to the excitement of the potentials of the subject.

Before starting the evaluation, let us express the limits set by the format of the exhibition and ground the evaluation through this format. Primarily, let us start by eliminating the evaluation of the Grand Award, Commemoration Programme, and Achievement Award in Contribution to Architecture categories, in the scope of this article. Due to their being presented to individuals and institutions and defined as a different category that is not based on the evaluation of a particular work, as in Project and Building Categories. Additionally to be able to direct our focus on the discussion of contemporary architectural practices, more efficiently. Secondly, let us accept the obligation to present the works that portray the contemporary architectural practice of a period, to evaluation through a representation tool (presentation boards), as a limit and let us discuss the process through this strained relationship of evaluating within this limit. First of all, before discussing the adequacy of this format, which has developed due to particular practical reasons in years, it seems more significant to discuss how and with which intentions this representation tool is being utilised. By keeping in mind to return back, at the point the discussion carries us to the failure of the current representation. The question will be "the concerns of architects in submitting their works to the exhibition and how they try to present and convey these concerns through their work and through this representational medium." The condition exposed by this question would imply an important instrumentality that not only reveals the conditions determining the quality of the product, but also leads the ways of self-positioning of architect, as a subject, visible.

Even though this issue indicates a common problem that can be mentioned in the context of representation in Turkish architecture, this article doesn't claim to investigate on the reasons of this problem. The subject, without doubt, has a wider scope that calls forth multiple issues along the Ottoman-Republic axis, into this discussion. Therefore instead of grubbing the background, let's try to articulate on what is visible and perceivable by narrowing down the subject at hand.

At this point in the scope of this year's exhibition the answer given by the dominant language to the mentioned question is: "I am not interested in requiring an intellectual background in the scope of place-context-process-meaning of my architectural practice and relating this with the architectural knowledge of the environment and yet even telling it. I accept the quantitative value of the end product as determining the quality of the building and degrade the expressive quality, to the 'built' object. Consequently I am interested in presenting the final outcome with impressive visual materials (with different representation tools, like manipulated photographs, images...etc.), rather than

ilgileniyorum. Bu noktadan sonra da ne kadar inandırıcı olduğum önemli oluyor (ne kadar samimi ve açık olduğum değil)..."

Kısaca sergi ortamı, ifadesini "anlatmak" üzerine değil "göstermek" üzere gönderilmiş proje ve yapı temsil yetlerinden alıyor. Burada vurgulanmak istenen konu, "anlatılacak" olanın olup olmadığını tartışmak değil, mimarların özne olarak duruşlarını bu yönde tercih etmeme halleridir.

Bugün, "gösterme"nin bir tür piyasa koşulu olarak şartlı refleks haline aldığı ve "görünür" olmanın bir aracı haline geldiği düşünülürse, bu duruşun çok da kafa yorularak tercih edildiği söylenebilir mi, bilmiyorum. Ancak herhangi bir şekilde sergiye gönderilen üretimlerin büyük bir çoğunluğunda "mimar öznenin-temsiliyet düzlemi ilişkileri üzerinden hangi bilginin, ifadenin ve anlamın aktarılacağı" sorgulanmamış olduğunun gözlemlenmesi ise sadece bu yılın sergisine özgü olmayan genel bir değerlendirme olarak ifade edilebilir.

Günümüzün mimarlık rüzgârlarının çarpma etkisi olan, sosyal psikologlar tarafından bir "itaat etme formu" olarak tanımlanan "güncel sosyal kodlanma" hali olarak da tanı konulan "gösterme" şartlı refleksini biraz açmakta fayda var. Bu sosyal "itaat"ın arkasında gündelik hayatımıza nüfuz etmiş, neo-liberal politikaların belirlediği tüketim ekonomisinin gerek araçlarını gerekse ürünlerini bağlamsızlaştırması, kolay dolaşıma sokulabilir etkili imgelere dönüştürmesi, mimarlığın da mimarın da bundan payını alması gibi faktörler hızlı birer tespit olarak dillendirilebilir. Kuşkusuz durumun nedenselliğini hemen, kolay tüketilebilir, çağdaş imajlara sahip, hızla sindirilmeden yenilenen durumlar vaat eden, niteliği niceliksel çokluklar üzerinden değerlendiren ve "işim" üzerine kurulu spekülâtif bir dünyadan beslenen ve bizi çevreleyen pek çok (basılı, dijital vb.) ulusal-uluslararası mimarlık medyalarına da bağlayabiliriz. Bunlar, bir çırpıda değişmesini beklemediğimiz, beğensek de beğenmesek de içinde yaşadığımız çağın gerçeklikleri... Ayrıca yargılamanın ve suçlamanın kolaylığına kaçabilecek başka pek çok neden de üretebiliriz. Ama bunlar temeldeki durumu, "kendimizin bu ortamla yüzleşme zorunluluğu" halimizi ne kadar ortadan kaldıracaktır? Koşullar ne olursa olsun bariyerlerimizi aşan, ortak bir sosyal itaat durumu, sosyal kodlanma ortamı ile karşılaşacak ve beraber yaşayacağız. Ortamın içinde bu itaat farkındalıkla kabullenilebilir, sürdürülebilir hatta bir motivasyona da dönüşebilir. Önemli olan durum, bizim bir şekilde ortamdaki bilinçli özneler olarak kendi sorumluluk alanımızı ifade edebilme, üretimlerimizde bu alanı sürdürebilme ve bunu açık olarak geliştirebilme becerimiz değil mi? Bir taraftan "samimi" olmayan profesyonelliğe ve -miş gibi yapma hallerine sığınmadan.

II

XII. Ulusal Mimarlık Ödülleri'nin ve seçici kurul değerlendirmelerinin yayımlandığı *Mimarlık* dergisinde (sayı: 353, Mayıs-Haziran 2010) genel portreyi yukarıdaki (I) gibi özetlemiştim. Kitap için düşündüğüm genişletilmiş metin buradan başlıyor:

Aynanın İki Yüzü

Yukarıdaki değerlendirmeye ödül alan proje ve yapıların da dâhil olduğu düşünülürse, bu yorumun ardından şu soru sorulabilir: Katılımcılar ile ödüllendirilenler bu bağlamda seçici kurul değerlendirmelerinde nasıl farklılaştılar?

telling the intellectual process behind the building. From this point on, the important point is how to be more convincing (rather than more sincere or open)..."

In short, the exhibition gains its expression through projects submitted to "show" rather than to "tell". The subject to be emphasised here is not whether there is "something to tell" or not, but is the manner of architects' preferred position developed in this direction.

If today it is regarded that "to show" has become a conditional reflex, developed as a pretext for the market and became a tool in achieving "visibility", I don't know whether this position can be considered as a result of an intellectual preference. However, the lack of questioning "the ways of conforming any knowledge, expression and meaning over the relations at the level of architect-product-representation" in the vast majority of the projects submitted to the exhibition, rather than an observation specific to this years' exhibition, can be expressed as a general evaluation.

It will be useful to open up the notion of this conditional reflex of "showing", which is defined as "a form of obedience" by social psychologists and diagnosed as a "contemporary social coding", resulting from the impact of contemporary architectural winds. Context-free tools and products of consumer economy determined by neo-liberal policies, effective images that can be easily circulated, and the fact that both architecture and architects take their share from these conditions can be listed briefly here as the outcomes of this social "obedience" that have permeated to our daily life. Without doubt the causality of the situation can easily be related to many national and international architectural media (published, digital etc.) that surround us and which; can easily be consumed, have a contemporary image, promise situations that can be renewed with pace before getting digested, set qualitative evaluations over quantitative multiplicities and which get fed from a speculative world founded over a "name". These are the facts we don't expect to change suddenly and the realities of our era, whether we like them or not...In addition we can produce plenty of causes convenient for judgement and accusation. But will it be enough to do away with the underlying condition and our "obligation to face with the situation"? Whatever the conditions may be, we will encounter and start living together in an environment, which will surpass our barriers and will be dominated by a common social obedience and social coding. This common obedience can be acknowledged, sustained and even turn into a motivation, only if, it also brings along awareness. The important condition for us, as the conscious subjects on the stage, lies in our skills, in expressing our field of responsibility, sustaining this in our productions and developing it explicitly, isn't it so? While, on the other hand, avoiding to shelter under "insincere" professionalism and pretentiousness.

II

The text above (I) is what I had summarised as the general profile of the 12th cycle of National Architecture Awards, to be published in *Mimarlık* magazine (No:353, May-June 2010), under the evaluation notes of the Selection Committee. The extended text for the book starts from here:

Two Sides of the Mirror

Since the rewarded projects and buildings were also included to the assessment above, a question can be raised over this interpretation as: how participated and awarded projects in this

Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri'nin iki yılda bir yapılıyor olması, sergide gördüğümüz projelerin ya da yapıların bir kısmının medyada, sunumlarda, toplantılarda, arkadaş sohbetlerinde ya da bir vesile ile gezilerek deneyimlenmiş olmasını da beraberinde getiriyor. Bir seçici kurul üyesi için değerlendirme mesafesini kaybettiği kuşkusuz en denetimsiz an, bir şekilde deneyimlenmiş olan ile temsil edilmiş olan arasındaki çelişkili pozisyon... Temsiliyet nesnesi panolar, bir şeyi olduğundan daha iyi ifade edebildiği gibi, iyi olanı hiç ifade edemeyebiliyor da. O zaman da hem seçici kurul üyesi kendini ya da bir başka kurul üyesini ikna etme çabasına giriyor, hem de ilk defa görülen panolardan farklı bir mesafe kuruyor. Bu sergi panosu üzerinden değerlendirme yapmanın bir açmazı olarak görülebilir. Ve sergi ve ödül değerlendirme yöntem ve araçları içinde faydalı tartışmalar üretebilir. Ama sergi panosu üzerinden değerlendirme yapılmak durumundaysa şunu kabul etmek gerekiyor: Proje ya da Yapı Ödülü, ne mimarına ne proje ya da yapıya, onun panosuna veriliyor; mimarının medyum olmuştur o panonun içerdiği mesajların (fikir, arayış, çaba ve ürünün) niteliğine veriliyor.

Bunu yetersizlik ya da bir eksiklik olarak görmemek, mimarının düşüncesini, yaklaşımını, ürünün niteliğini aktaran, içinde pek çok mesaj içeren bir araç olarak görmek gerekiyor. Diğer taraftan da bu bir tür eksiltme ve eşdeğerlendirme ortamı haline dönüştüğünde aracın / panonun kendisinin ürünün önüne geçme riskini de barındırıyor. Bunun en iyi örneğini görselleştirme olanaklarının artması ile son yıllarda yaşanan yarışma değerlendirmelerinde görüyoruz. Yarışma konusunun kendi özgün bağlamından koparak yarışma ve temsiliyet dilinin kurbanı haline dönüşmesi, bu riski çok iyi örnekliyor. Seçici kurul üyesinin sorumluluğu da bu zor ve çetrefilli durumla yüzleşme durumunda ortaya çıkıyor kuşkusuz.

Bu bağlamda bakarsak, ödül almış panoların ne mimarları ne de yapıları ya da projelerinin, almamış olanlara göre daha iyi ya da daha kıymetli olduklarını iddia etmek için yeterli bir argümanımız yok. Sadece bu mimarların panoları aracılığıyla daha çok dillendirmeye çalıştıkları bir mimari çaba olduğunu söyleyebiliriz. Ödüllendirilen de bu çaba ve bu çabanın niteliği... Bu çabayı göstermeyen ama oldukça nitelikli ürünlerin olduğunu bilsem de, ya da bu çabayı göstermiş ve ödül almış olmasına rağmen sergiye göndermediği çok tartışmalı ya da benim meslek adına doğru bulmadığım projeleri nedeniyle mimar konumlarını irdelediğim mimarlar olsa da, bunu kendi gerçekliği içinde değerlendirmek durumundayız.

Nitelikli yapı üretiminden sürekli dem vurulan memleketimde, öğrencilik yıllarımdan bu yana mimarlık ortamında, mimarlığa ilişkin niteliklerin yapı üzerinden ve "eli yüzü düzgün bina, detayları temiz çözülmüş, jilet gibi bina..." gibi kozmetik ifadelerle değerlendirildiğini o kadar çok duydum ve hâlâ o kadar çok karşılaşıyorum ki, bunun kolektif bilinçaltımızda çok sağlam bir yer edindiğini, kolay kolay da silinmeyecek bir anlayış oluşturduğunu düşünüyorum. Bugünün medya ve görsellik dünyasında bu ifadelerle bir de fotojeniklik eklendiği düşünülünce, o hasretle beklenen düzgün binalar, tüm cazibesini takınmaya çalışan, özel ışık ve objektiflerde boy gösteren, etrafında, içinde insan olmayan ve kendini beğendirmeye çalışan özel nesnelere haline gelmeye başlıyorlar. İster bir kuşağın eli yüzü düzgün, temiz detaylı olarak tarif ettiği mütevazı binalar olsun, ister bunların koz-

context differentiated from each other in the evaluation process of the selection committee?

The fact that National Architecture Exhibition and Awards is held in every two years, brings along an opportunity to acknowledge some of the projects and buildings we see in the exhibition beforehand through the media, various presentations, meetings, conversations with friends and even a possibility to have experienced them by visiting on an occasion. The most uncontrollable instance for a selection committee member causing him to lose his evaluation perspective, without doubt, is the presence of a conflicting position between the experienced and the represented projects...

Presentation boards, as objects of representation, while expressing something better than it really is, can also fail to express what really is good. In such cases the selection committee member puts an effort to persuade either himself or another committee member, meanwhile establishing a different distance unlike the presentation boards seen for the first time. This might be seen as the dilemma of conducting an evaluation over the exhibition boards and can lead to constructive discussions on the methods and tools of evaluation of the exhibition and awards. However if the evaluation is to be made over the exhibition presentation boards we have to accept the fact that: the awards in the project and building categories were offered to the presentation boards, rather than to the architect, to the building or to the project itself. They are offered to the quality of the messages (ideas, searches, efforts and product) on the presentation board, which acts as the medium of its architect.

Instead of seeing this as a lack or an inadequacy, it should be regarded as a tool that includes many messages conveying the ideas and the approaches of the architect and the quality of the product. On the other hand the tool/presentation board itself also carries the risk of overshadowing the product when it becomes a medium of disparage or an equal appraisal. Examples of this condition in relation to increased possibilities of visualisation are best observed in the competition evaluations in recent years. Removing the subject of the competition from its original context and turning it into a victim of the language of the competition and representation, illustrates this risk very well. Without doubt the responsibility of the selection committee member arises at the state of facing this difficult and complicated situation.

From this context, we don't have a relevant argument to claim that the award-winning presentation boards are better and more valuable in terms of their architects, buildings and projects than those which are not awarded. We can only say that those architects have tried to utter an architectural effort through their presentation boards. And it is this effort and the quality of this effort that has been awarded. Even though I know the presence of qualified products that doesn't show this effort or projects presenting this effort and therefore rewarded, yet the architects of whom have a questionable position, which I find very controversial and improper for the profession especially in projects they haven't submitted to the exhibition, we still have a responsibility to evaluate them all in its own reality.

From my student years till today, I have come across so many complains about the lack of quality in the architectural production of our country and evaluations of architectural values over the built work with various cosmetic expressions like "building with a proper appearance, a razor-like building with neat detailing..." that I think this mentality has a firm place in our collective subconscious that cannot easily be removed. By considering

metikleştirilerek ya da estetik operasyonla geliştirilmiş güncel hormonlu evrimleşmiş halleri olsun, mimarlık sözkonusu olduğunda birbirinden bir farkı kalmıyor. Çünkü mimarlık, aracısı olduğu kabuğun salt kendisi olarak algılanmaya devam ediyor. Kendisini başka türlü anlatamamaya başlıyor ve bina, o binanın, ne için, neden, neye rağmen, niye orada olduğundan, nasıl yaşadığından daha önemli hale geliyor. Bu anlayışın belki de zamanla habisleşmesinin, kanserleşmesinin arkasında bina nesnesi odaklı bu anlayış yatıyor.

Bu çerçeveden bakınca da sergiye gönderilen panolar, mimarlık adına sözü olan, ardında sadece hizmet değil düşünce barındıran, eklemlediği hayata dair dönüştürücü roller edinen, katkı sağlamaya ve bunları ifade etmeye çalışan çabaların ifadesi olmaktan çok, katalog çekimi için sıraya girmiş güzeller haline geliyorlar.

Bir taraftan da sergi bir tür defile, kitap da bir tür katalog değil mi? Oraya Türkiye'nin en güzelleri konmayacak da ne konacak diyebilirsiniz. Türkiye'de mimarlığın toplumsal ve mesleki gelişimi için çaba gösteren Mimarlar Odası için bu pek de yerinde bir eleştiri olur. Ve belki de bu sadece böyle bir mecra da kayda geçirilebilir. Keşke, sergi ve ödüllere katılan mimarlar aynanın mimarlık yüzü ile Mimarlar Odası da defile ve katalog yüzü ile yüzleşebilse... Eleştirdiğimiz bu katılımı bir eksiklik değil, bir eleştiri olarak da alabilse.

Bir seçici kurul üyesi için, içinde bulunduğu gerçekliği değerlendirme noktasında zorlayacak pek çok girdi olabilir. Ama her seçici kurul üyesi benim gibi kendi gerçekliği üzerinden, sorgulama ve yanıt üretme konusunda bir defaya mahsus olmak üzere bir duruş sergileyebilir, belli bir noktada diğer seçici kurul üyeleri ile uzlaşabilir, kararlarını gerekçelendirebilir. Ama mimarlık ortamının oluşturucusu mimarlar ve Mimarlar Odası'nın kendine ayna tutan ve tek defaya mahsus olmayan sürekli bir sorumluluğu yok mu?

the notion of photogenic as a new expression added to today's media and visibility, proper buildings we longed for started to strive a charm by standing before special lights and lenses and by bearing no trace of human existence either in their surrounding or insides, thus turning into unusual objects that try to endear themselves. When architecture is in concern, buildings, whether be it the modest ones defined by a generation as having proper, unruffled appearance with neat detailing, or the ones developed through cosmetic or aesthetic operations, evolved to have manners with contemporary hormones, seem not too different from each other. Because architecture still continues to be perceived through its shell, as its absolute self, yet actually is only its tool. It fails in explaining itself in other ways, turning the building, itself, to be more important than its process relating to how, why, for what, despite of what, and where it stands as it is and how it lives. Behind the malignant and invasive growth of this understanding, lies the building object-oriented mentality.

Given this framework the presentation boards submitted to the exhibition rather than expressing a desire to have a say in architecture, offer ideas besides architectural services, adopt particular roles to transform the life they integrate with, contribute and try to express these efforts; act as beauties standing in the line for a catalogue shoot.

On the one hand aren't the exhibition a kind of a parade and the book a kind of a catalogue? You might say what else is to be presented there, if not the beauties of Turkey? This would be a pertinent criticism for the Chamber of Architects that works for the social and professional development of architecture in Turkey. And perhaps this can only be recorded in a medium as such. I wish architects, who apply to the exhibition and awards programme can face the architectural side of the mirror, while the Chamber of Architects face with the parade and catalogue side...if only it can accept the criticised participation not as a deficiency but as a criticism.

For a selection committee member, there may be many inputs that can create constrains at the point of evaluation of reality that s/he is part of. However each selection committee member, like myself, can present a position just the once for producing questions and responses over his/her reality, can reconcile with the other selection committee members at a certain point to justify his/her decisions. Yet, aren't architects and the Chamber of Architects, who are the composers of the architectural environment, in a need for a mirror for self evaluation and a continuous responsibility that cannot be limited to a one-off programme.